

12.8.2025

Sisäministeriö

Sisäministeriön lausuntopyyntö asiassa VN/27065/2023

Valtiovarainministeriön lausunto ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain, Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta.

Poliisilaissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa säädettyjä tiedonsaanti- ja tietojen luovutussäännöksiä muutettaisiin siten, että ne mahdollistaisivat nykyistä paremmin poliisin tietojenvaihdon muiden viranomaisten kanssa muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Laeissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja salassapitosääntelyn estämättä sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti.

Poliisilaissa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa tietoja tilanteissa, joissa se olisi tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän tai tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Tietoja voitaisiin luovuttaa viranomaisten ja julkista tehtävää hoitavan yhteisön lisäksi myös yksityisille tahoille laissa säädetyin edellytyksin. Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös nimenomainen säännös tietojen luovuttamisesta kriittiseen infrastruktuuriin liittyville kriittisille toimijoille. Poliisilain sääntelyä tiedonsaannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä täsmennettäisiin muun muassa siten, että tiedonsaanti olisi mahdollista henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi sekä pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Poliisilaissa säädettäisiin uutena säännöksenä poliisin mahdollisuudesta saada tietyin edellytyksin henkilön läsnäolotieto yksittäisessä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevaan sääntelyyn vastaavat muutokset siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen ja Tullin lakisääteisiin tehtäviin.

Edelleen lainsäädäntöä yhteensovitettaisiin yleislainsäädännön kanssa muun muassa luopumalla teknisten käyttöyhteyksien sääntelystä.

Esityksen keskeisenä tavoitteena on, että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntely mahdollistaisi tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Sääntelyn tulisi vastata paremmin poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia. Samat tavoitteet olisivat soveltuvien osin myös Tullia, Rajavartiolaitosta ja Maahanmuuttovirastoa koskevan lainsäädännön muutosehdotusten taustalla.

Valtiovarainministeriö pitää esityksen ehdotuksia ja edellä mainittuja tavoitteita tärkeinä, erityisesti rikostorjuntaan liittyvän viranomaisten välisen tiedonvaihdon esteiden poistamisen ja hallinnollisen rikostorjunnan tehostamisen osalta. Valtiovarainministeriö keskittyy lausunnossaan esityksen Tulliin ja tullilainsäädäntöön liittyviin vaikutuksiin sekä teknisten käyttöyhteyksien sääntelyn huomioimiseen ja sen kattavuuteen.

Esityksen vaikutukset Tullin toimintaan ja lainsäädäntöön

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi poliisilakia ja poliisin henkilötietolakia vastaavat muutokset soveltuvien osin myös rikostorjunnasta Tullissa annettuun lakiin (623/2015) ja henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettuun lakiin (650/2019). Valtiovarainministeriö toteaa näiltä osin, että sisäministeriön johtamassa esitystä valmistelleessa työryhmässä on ollut edustus valtiovarainministeriön vero-osaston tulliyksiköstä sekä Tullista ja tullilainsäädäntöön esitetyt muutokset on näin ollen valmisteltu tiiviissä yhteistyössä sisäministeriön vastuuvalmistelijoiden kanssa.

Tullilainsäädäntöön ehdotetut muutokset tukisivat omalta osaltaan tehokkaan ja vaikuttavan viranomaisyhteistyön edellytyksiä ja mahdollistaisivat tehokkaan ja sujuvan tiedonvaihdon Tullin ja muiden viranomaisten välillä. Muutokset vahvistaisivat lisäksi Tullin mahdollisuuksia saada tietoa myös yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä. Muutokset vahvistaisivat osaltaan Tullin ja muiden viranomaisten välistä yhteistyötä hallinnollisen rikostorjunnan alueella, joka edellyttää nimenomaan tehokasta ja sujuvaa tiedonvaihtoa siihen osallistuvilta eri tahoilta. Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamista tukee myös se, että myös Tullin mahdollisuuksia oma-aloitteiseen tiedonvaihtoon vahvistetaan poliisia vastaavasti. Lisäksi valtiovarainministeriö pitää PTR-viranomaisten mahdollisimman yhdenmukaisen lainsäädännön kannalta tärkeänä, että myös Tullin osalta puretaan tarpeetonta päällekkäisyyttä yleislainsäädännön kanssa.

Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan tullilainsäädäntöön esitetyt muutokset ovat hyvässä tasapainossa poliisin lainsäädäntöön ehdotettujen muutosten kanssa ja luovat näin hyvän pohjan tehokkaalle viranomaisyhteistyölle ja hallinnolliselle rikostorjunnalle.

Tekniset käyttöyhteydet ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2016, tiedonhallintalaki) soveltuvuus ja kattavuus

Hallituksen esityksen luonnoksessa esitetään, että muutettava lainsäädäntö yhteensovitettaisiin yleislainsäädännön eli muun muassa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, tiedonhallintalaki) kanssa luopumalla teknisten käyttöyhteyksien sääntelystä. Jatkossa tietojen luovutuksiin olisi tarkoitus soveltaa tiedonhallintalain 22–24 §:n teknistä rajapintaa ja katseluyhteyttä koskevaa sääntelyä.

Tiedonhallintalain 22–24 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla viranomaisten välillä (22 §), viranomaisen tietovarannon tietoihin kohdistuvan katseluyhteyden avaamisesta toiselle viranomaiselle (23 §) ja tietoaineistojen luovuttamisesta teknisen rajapinnan avulla muille kuin viranomaisille (24 §).

Valtiovarainministeriö esittää, että jatkovalmistelussa tarkasteltaisiin vielä, kattavatko edellä mainitut tietojen luovuttamisen osapuolet kaikki tietojen luovuttamiset ja saamiset, joiden osalta on ajateltu sovellettavan tiedonhallintalakia. Tiedonhallintalaissa ei esimerkiksi säädetä viranomaisen oikeudesta saada tietoja yksityiseltä teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla. Jos tietojen luovuttamisen tavasta on ajateltu, että siitä sovitaan näissä tilanteissa lainsäädännön rajoissa, niin asia ei edellytä tarkempaa sääntelyä.

Tiedonhallintalain 22–24 §:ssä käytetään viranomaisen käsitettä. Viranomaisella tarkoitetaan tiedonhallintalaissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuja viranomaisia (2 § 1 k). Lain 4 lukua sekä 22–24 §:ää sovelletaan yksityisiin henkilöihin ja yhteisöihin sekä muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin siltä osin kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää (3 § 5 mom).

Tiedonhallintalaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 73/2018 vp s. 8–10) sisältyy kannanottoja myös teknisistä rajapinnoista ja katseluyhteyksistä. Lausunnossa todetaan muun muassa, että:

”Perustuslakivaliokunnan mielestä tekninen rajapinta on sinällään tietoturvallinen tapa siirtää tietoa sähköisessä muodossa. Henkilötietojen ja salassa pidettävien tietojen osalta olisi teknisesti varmistettava luovutettavien tietoaineistojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi. Tiedonhallintalakiehdotuksen 22 §:n mukaan velvollisuus luovuttaa tietoja tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla on rajattu säännöllisesti toistuvaan ja vakiosisältöiseen tietojen luovuttamiseen. Pykälän 2 momentin mukaan tietojen luovuttaminen teknisten rajapintojen avulla on toteutettava tietojärjestelmien välillä siten, että teknisesti varmistetaan luovutettavien tietojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi, jos luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja. Tiedonhallintalakiehdotuksen 24 §:ssä säädetään tietoaineistojen luovuttaminen teknisen rajapinnan avulla muille kuin viranomaisille 22 §:ssä säädettyin edellytyksin. Katseluyhteyttä koskevan 23 §:n mukaan edellytyksenä katseluyhteyden avaamiselle on, että katselumahdollisuus

on rajattu vain tiedonsaantioikeuden mukaisiin tarpeellisiin tai välttämättömiin tietoihin ja tietojen hakemisen yhteydessä selvitetään tietojen käyttötarkoitus. Perustuslakivaliokunta painottaa säädetyn merkitystä.”

”Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan rajausta ei ehdotettu sääntelyä soveltuessa sellaiseen luovutukseen, jossa viranomaisen on arvioitava luovutettavan tiedon tapauskohtaista välttämättömyyttä. Valiokunnan mielestä sääntelyssä on toteutettu riittävät suojatoimet näin rajattuun sääntelyyn. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että perustelujen (s. 109) mukaan katseluyhteyden käyttö rajoittuisi yksittäisiin hakuihin eikä katselumahdollisuuden avulla ole mahdollisuutta saada massamuotoisesti toisen viranomaisen tietovarannon tietoja rajoituksetta. Tiedonhallintalakiehdotuksen 23 §:n sääntelyä on täsmennettävä siten, että tällainen rajausta käy selkeämmin ilmi myös sanamuodosta.”

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta vastakohtaispäätelmä valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan on, että mikäli tietojensaantioikeuksia koskeva sääntelyperusta poikkeaa mainituista perustuslakivaliokunnan lähtökohdista, tulee myös tietojen luovutustapaa koskevia suojatoimia ja niiden riittävyyttä arvioida erikseen lainsäädännön tasolla.

Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa tulisi vielä selvittää ja arvioida, soveltuivatko tiedonhallintalain 22–24 §:n säännökset tarkoitetulla tavalla kyseessä oleviin tietojen luovutuksiin. Tiedonhallintalautakunta on laatinut suosituksen teknisistä rajapinnoista ja katseluyhteyksistä (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:21). Suosituksesta voi olla apua asian arvioinnissa.

Sinänsä manuaalisen toiminnan vähentäminen ja siirtyminen käyttämään suoraan toisen viranomaisen tietojärjestelmää on kannatettava suunta ja se todennäköisesti edesauttaa tiedon eheyttä sekä laatua ja oikealla tavalla toteutettuna vähentää tietoturvariskejä. Sähköisen toimintatavan käyttöönotto myös osaltaan vähentää hallinnollista taakkaa ja edesauttaa asiointia viranomaisten kanssa.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla ei nähdä olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia (hallituksen esityksen jakso 4.2.1), mutta kustannuksia arvioidaan kuitenkin syntyvän, jos tiedonvaihtoa varten avataan uusia teknisiä rajapintoja. Myös todetaan joidenkin tietojen vaihdon edellyttävän muutoksia tietojärjestelmiin ja tiedonsiirtomenettelyihin. Kustannuksia ei vielä kaikilta osin pystytä arvioimaan, koska näiden osalta ei ole tarkempaa suunnitelmaa toteutusten osalta. Tiedostaen tämän kaltaisten muutosten kustannusten tason, valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista tarkentaa suunnittelua - ei pelkästään toteutusten investointikustannuksia, vaan myös ylläpidosta aiheutuvaa kustannusten nousua.

Taloudellisia vaikutuksia viranomaisten tietojärjestelmiin näyttäisi olevan arvioitu lähtökohtaisesti poliisin näkökulmasta, vaikka vastaavia muutoksia on esitetty Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta. Jatkovalmistelussa olisi syytä arvioida vaikutuksia myös

mainituille viranomaisille tai mainita, jos näiden viranomaisten osalta ei ole tietojärjestelmiin kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia tietojärjestelmien ylläpitoa ja rekisterinpitoa koskevaan vastuunjakoon (kappale 4.2.3) ja ehdotuksessa asiaa on arvioitu lähinnä tiedonsaannin rajapintojen osalta. Valtiovarainministeriö esittää harkittavaksi, tulisiko arvioida myös tiedonvaihdon laajentumisen vaikutuksia käytössä olevien tietojärjestelmien tietosisältöön sekä siitä seuraavia vaikutuksia tiedonhallintaan.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Terhi Järvikare

VN/27065/2023-VM-61

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: